

قلمروسازی گفتمانی در ژئوپلیتیک

(رویکردی نوجه فرایند شکل‌گیری کشورهای خاورمیانه)

www.ketab.ir

مؤلف:

دکتر امید کیانی

عضو هیات علمی دانشگاه بیرجند

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۹
فصل اول: کلیات.....	۲۳
۱-۱- مقدمه.....	۲۴
۱-۲- درهم‌تنیدگی ژئوپلیتیک و مذهب؛ دو بال قلمروسازی گفتمانی در خاورمیانه.....	۲۶
۱-۳- تعریف واژگان اصلی در کتاب حاضر.....	۲۹
۱-۴- روش‌شناسی.....	۳۱
۱-۵- محدوده مکانی و زمانی.....	۳۱
فصل دوم: مبانی نظری / فرایند قلمروسازی گفتمانی.....	۳۳
۱-۲- مقدمه.....	۳۴
۲-۲- عناصر سه‌گانه‌ی قلمروسازی گفتمانی در ژئوپلیتیک انتقادی؛ مثلث «فضا»، «قدرت»، «هویت».....	۳۵
۲-۳- منطق تقابل‌های دوگانه.....	۳۶
۲-۴- فضا.....	۴۰
۲-۵- قدرت.....	۴۲
۲-۶- هویت.....	۵۳
۲-۷- عناصر سه‌گانه‌ی تحلیل گفتمان؛ مثلث «زمینه»، «نوع تحلیل»، «موضوع سیاسی».....	۵۶

- ۸-۲- دستگاه سه‌گانه‌ی لاکلا و موف: مثلث «گفتمان»، «هویت»، «سیاست» ۶۲
- ۹-۲- اندیشه‌های ژئوپلیتیک انتقادی در نظریه‌های لاکلا و موف ۶۸
- ۱۰-۲- جمع‌بندی نهایی ۷۰
- فصل سوم: تبیین پیوند ژئوپلیتیک و مذهب ۷۳
- ۱-۳- مقدمه ۷۴
- ۲-۳- مذهب به‌عنوان یک عامل فرهنگی؛ نقش مذهب در ژئوکالچر ۷۵
- ۳-۳- درهم‌کنشی ژئوپلیتیک و مذهب؛ پیوندی ناگسستنی در بستر هویت ۷۹
- ۴-۳- دیرینه‌شناسی ژئوپلیتیک / مذهب ۸۴
- ۱-۴-۳- ژئوپلیتیک مذهبی در عصر «پیشا و ستفاليا» ۸۵
- ۲-۴-۳- ژئوپلیتیک مذهبی در عصر بعد از «معاهده و ستفاليا» ۸۶
- ۳-۴-۳- ژئوپلیتیک مذهبی در عصر «پسا و ستفاليا» ۸۸
- ۵-۳- پیوند ژئوپلیتیک و مذهب در دوران معاصر؛ ۱۱ بهمن ۲۰۰۱ م ۹۳
- ۶-۳- ساختارهای مشابه در؛ ژئوپلیتیک / مذهب ۹۷
- ۷-۳- «مذهب» به‌عنوان یک عامل ژئوپلیتیکی ۹۹
- ۸-۳- جمع‌بندی نهایی ۱۰۳
- فصل چهارم: تحلیل فرایند شکل‌گیری کشورهای خاورمیانه در چارچوب تطور قلمروسازی گفتمانی ۱۰۵
- ۱-۴- مقدمه ۱۰۶
- ۲-۴- گفتمان استعمار ۱۱۱
- ۱-۲-۴- انگاره‌های گفتمان استعمار؛ بر ساخت‌های ژئوپلیتیکی برای تقسیم فضا ۱۱۴
- ۲-۲-۴- دوران پیشا و ستفاليا؛ ایستگاه «اکتشافات جغرافیایی» محور

- قلمروسازی گفتمانی غرب ۱۲۳
- ۴-۳-۳- دوره بعد از وستفاليا؛ اپیستمه «دولت سرزمینی» محور قلمروسازی
گفتمانی غرب ۱۲۸
- ۴-۲-۴- گفتمان استعمار؛ نقش اپیستمه اکتشافات جغرافیایی و دولت سرزمینی بر
قلمروسازی خاورمیانه ۱۳۵
- ۴-۲-۴-۱- حاکمیت مستقیم استعمار بر منطقه خاورمیانه؛ عصر عهدنامه‌ها و
قراردادها (۱۷۸۹ - ۱۸۵۰ میلادی) ۱۳۵
- ۲-۴-۲-۴- مقطع دوم گفتمان استعمار در منطقه خاورمیانه (۱۸۵۰ - ۱۹۲۳)؛
گرایش به اصلاحات غربی ۱۴۲
- ۴-۳- گفتمان ناسیونالیسم ۱۴۹
- ۴-۳-۱- جنبش‌های اسلامی؛ آلترناتیو بومی در برابر گفتمان ناسیونالیسم ۱۵۳
- ۴-۳-۲- شکل‌گیری ناسیونالیسم در منطقه خاورمیانه؛ الگویی غربی برای رهایی از
غرب ۱۵۶
- ۴-۳-۲-۱- ناسیونالیسم ترک؛ شروع پخش جغرافیایی گفتمان ناسیونالیسم
غرب ۱۵۸
- ۴-۳-۲-۲- ناسیونالیسم ایرانی؛ در تقابل با گفتمان اسلام‌گرایی ۱۶۵
- ۴-۳-۲-۳- ناسیونالیسم عرب؛ همراه با گفتمان اسلام در درون گفتمان غرب
..... ۱۶۸
- ۴-۳-۳- تقابل دو گفتمان اسلام‌گرا و ناسیونالیسم در سایه فرا گفتمان غرب؛ کدام
پیروزند؟ ۱۷۵
- ۴-۳-۴- ناسیونالیسم؛ سلطه از نوع دیگر یا رهایی ۱۸۰
- ۴-۴- گفتمان مذهب ۱۸۴

فصل پنجم: تحلیل کلان روایت‌های ژئوپلیتیک مذهبی در خاورمیانه.....	۲۰۱
۵-۱- مقدمه.....	۲۰۲
۵-۲- روایت شماره ۱: گفتمان ضد شیعی اعراب سنی.....	۲۰۶
۵-۲-۱- تحلیل «کلان روایت» ضد شیعی کشورهای عرب سنی مذهب در گفتمان‌های ژئوپلیتیکی.....	۲۰۶
۵-۲-۱-۱- گفتمان سازی ضد شیعی حاکمان و نخبگان سیاسی عرب سنی مذهب.....	۲۰۷
۵-۲-۱-۲- گفتمان سازی ضد شیعی روحانیت سنی؛ تولید ادبیات مذهبی برای روایت‌های ژئوپلیتیکی.....	۲۱۲
۵-۲-۱-۳- گفتمان سازی ضد شیعی؛ رسانه‌های عربی و شیعه «دیگری».....	۲۱۹
۵-۳- سویه دیگر روایت؛ خوانشی متفاوت از کلان روایت ضد شیعی.....	۲۲۲
۵-۴- تحلیل پاد گفتمان مقاومت در ساختار قدرت کشورهای سنی مذهب عرب.....	۲۲۵
۵-۵- تدوین چارچوب تحلیل ژئوپلیتیکی بر اساس گفتمان ضد شیعی.....	۲۲۷
۵-۶- خوانشی ژئوپلیتیکی از گفتمان سازی ضد شیعه؛ نمونه موردی گروه تروریستی دولت اسلامی (داعش).....	۲۲۸
۵-۷- جمع‌بندی.....	۲۳۵
۵-۸- روایت شماره ۲: گفتمان مبارزه با تروریسم غرب (ضد بنیادگرایی اسلامی).....	۲۳۷
۵-۸-۱- مقدمه.....	۲۳۷
۵-۸-۲- تحلیل «کلان روایت» ضد بنیادگرایی اسلامی غرب در گفتمان‌های ژئوپلیتیکی.....	۲۳۸
۵-۸-۲-۱- تحلیل «کلان روایت» نخبگان و سیاستمداران غرب در گفتمان ژئوپلیتیکی خاورمیانه.....	۲۳۸

پیشگفتار

به دلیل غلبه‌ی رویکرد روش‌شناختی اثبات‌گر و به تبع روش پوزیتیویستی در عرصه مطالعات علوم انسانی در ایران بسیاری از پدیده‌های تاریخی، سیاسی و فرهنگی از دریچه این رویکرد مورد مطالعه و تحقیق قرار می‌گیرند. این در حالی است که ریشه بسیاری از چالش‌ها و بحران‌هایی که امروزه در سطح ملی یا منطقه‌ای و حتی جهانی مشاهده می‌شوند را صرفاً نمی‌توان از جنبه روش پوزیتیویستی به‌خوبی تحلیل کرد چراکه مسائل و مشکلات آن‌چه با ممکن است ریشه در اعماق تاریخ داشته و با رویکرد‌های نوین مطالعاتی و روش‌گفتمانی بتوان به نتایج بهتری دست یافت. خاورمیانه و مسائل و مشکلات آن همیشه یکی از دغدغه‌های اصلی اندیشمندان حوزه جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل بوده و هست.